

Module Title: *The Story of the Beginning – Central Europe: A Landscape Dedicated to Myth (Topic 1)*

Target Duration: 30-35 minutes (video) + 15-20 minutes (e-learning tasks)

Target Audience: University students, researchers, and history enthusiasts

This module, titled *"The Story of the Beginning – Central Europe: A Landscape Dedicated to Myth"*, explores how myth has shaped national narratives and regional identities across Central Europe. Spanning early medieval sources to modern commemorations, the 30–35-minute session is designed for university students, researchers, educators, and heritage professionals.

Structured into thematic sections presented by renowned historians—Martin Wihoda, Stanisław Rosik, and Gábor Thoroczkay—the module delves into how Czech, Polish, and Hungarian foundational myths evolved from early chronicles, political needs, and societal expectations. By tracing myths of origin, power, legitimacy, and memory, the video offers a comparative view of Central Europe’s shared yet diverse symbolic landscape.

The session opens with a conceptual framework: how weak or interrupted statehood led to the symbolic substitution of myths in Central European societies. It then progresses through national case studies—each demonstrating how myth served to legitimize power, explain historical trajectories, and mobilize collective identity. The narrative arc concludes with a reflection on the persistence and transformation of these myths in the modern era.

Primary Goals of the Module:

- **Contextualizing Myth as a Political and Cultural Tool:** To demonstrate how myths filled the void of political institutions in Central Europe, shaping national memory and legitimizing statehood.
- **Comparative Exploration of Czech, Polish, and Hungarian Narratives:** To highlight similarities and differences in how foundational myths evolved, including the Czech myth of the chosen people, the Polish golden age of Bolesław the Great, and the Hungarian conquest mythology.
- **Promoting Critical Historical Reflection:** To invite learners to consider the historical function of myth-making, its political uses, and the line between tradition and fabrication.
- **Linking Past to Present:** To explore how myths persist and adapt, influencing current regional identities, national commemorations, and educational narratives.

The module is organized in clear segments corresponding to the script’s parts, beginning with the Central European context (Martin Wihoda), followed by national perspectives (Polish: Stanisław Rosik; Hungarian: Gábor Thoroczkay; Czech: Martin Wihoda), and concluding with a unified reflection on myth’s role in regional identity formation.

EU Key Competences Addressed in This Module:

- **Cultural awareness and expression:** By analyzing myths across Central Europe, learners develop sensitivity to national identities and cultural narratives.
- **Critical thinking and digital literacy:** The comparative approach promotes reflection on the difference between myth and history, particularly in media and political communication.
- **Social and civic competence:** Learners examine how myths shaped collective memory, national belonging, and political mobilization, which is crucial in today’s European democracies.

Each segment includes historical visuals, narrated analysis, and a guided storyline. Visuals range from medieval manuscripts and iconography to monuments and modern commemorations. The presentation is designed to be engaging, comparative, and visually immersive.

Learning Outcomes:

By the end of the session, learners will be able to:

- Identify the historical conditions that led to mythologization in Central Europe.
- Describe the key foundational myths in Czech, Polish, and Hungarian national traditions.
- Analyze the functions of myth in legitimizing political power and constructing collective identity.
- Reflect on the lasting influence of these myths on modern cultural and political narratives.
- Evaluate how myths have been used to promote national cohesion, sometimes at the expense of neighboring communities.
- Reflect critically on how historical narratives influence current political attitudes toward European unity and “otherness.”
- Develop intercultural awareness by comparing how different nations use similar mythic patterns to serve divergent political goals.
- Strengthen the ability to distinguish between historical fact, political memory, and mythic construction in contemporary discourse.

This module has explored how Central European nations have long used myths to compensate for weak or disrupted statehood, assert national identity, and anchor their place in European history. As we look at the 21st century, it is clear that these foundational myths continue to shape public memory, political narratives, and even attitudes towards European integration. By understanding their origins, functions, and transformations, we are better equipped to reflect critically on how collective memory operates—and how history and myth

can be used to build bridges or deepen divides. This reflection is especially relevant in the European Union, where shared values must coexist with national narratives and where history education plays a key role in fostering mutual understanding.

**Title: The Story of the Beginning - Central Europe: a landscape dedicated to myth
(Topic 1 - ReCall Project)**

**I. Introduction: Myth and Memory in Central Europe - An Opening Reflection -
Martin Wihoda**

1. *Let us begin with the observation that Central Europe has been, and still is, characterized by underdeveloped state institutions. Their role has thus, to some extent, been replaced or taken over by mythical narratives, which Central European nations have attributed extraordinary significance to—not only in the Middle Ages but also in modern times. Both medieval and modern myths shared a common social function: they defined the place of the nation in history. In this way, Central European myths served as a substitute for a functioning state. They told stories in which good triumphed over evil, the weak overcame the strong, and sincerity and common sense prevailed over cunning and the superficial glitz of the wider world.*

STŘEDNÍ EVROPA MÝTŮM ZASVĚCENÁ

Začněme postřehem, že pro Střední Evropu byly a jsou typické nedostatečně rozvinuté státní instituce.

Jejich roli proto do jisté míry suplovala, převzala mýtická vyprávění, kterým středoevropské národy přikládaly mimořádnou důležitost nejen ve středověku, nýbrž i v době moderní. Středověké i moderní mýty přitom spojovala jejich společenská funkce: Definovaly místo národa v dějinách. Středoevropské mýty tak nahrazovaly národům funkční stát. Vyprávěly příběhy, v nichž dobro vítězilo nad zlem, slabý nad silnějším, upřímnost a selský rozum nad vychytralostí a pozlátkem velkého světa

2. *When we think of Central Europe as a historical region devoted to myths, it makes sense to divide the following commentary into three parts. In the first, we define a vocabulary. In the second, we present the specific conditions that made Central Europe a land of myths. Finally, in the third part, we focus on the role that myths have played in the Central European space.*

Přemýšlíme-li nad Střední Evropou jako nad historickým regionem, který je zasvěcen mýtům, bude vhodné, rozdělit následující komentář na tři části. V první si definovat slovník, ve druhé přiblížit specifické předpoklady, které ze Střední Evropy učinily prostor zasvěcený mýtům, a konečně ve třetí části se soustředit na roli, kterou mýty plnily ve středoevropském prostoru.

3. *Let us begin with the vocabulary:*

Definition: *A myth is a narrative expressing a belief in the perfection and wholeness of a timeless order. Myths provide answers without posing questions, and through imagery, they create an impression of a deeper understanding of the world or some essential part of it.*

Začneme slovníkem:

Definice: Mýtus je vyprávění vyjadřující víru v dokonalost a celistvost nadčasového řádu. Mýty nabízejí odpovědi, aniž by kladly otázky a prostřednictvím obrazů vytvářejí dojem hlubšího porozumění světu nebo nějaké jeho podstatné části.

4. *In general, myths explain the origin of the world, of communities (municipalities), the meaning of holidays—through which the community affirms shared values. They are affirmations of a common, binding sacred experience. By regularly recalling the beginnings, the community renews itself, following the model of nature. In other words, it rids itself of failures and guilt.*

Mýty obecně vysvětlují počátek světa, společenství (obce), smysl svátků, jejichž prostřednictvím se společenství hlásí ke sdíleným hodnotám. Jsou potvrzením společné, pro všechny závazné, sakrální zkušenosti. Pravidelným připomínáním počátků se společenství obnovuje po vzoru přírody. Jinými slovy, zbavuje se tak nezdarů a vin.

II. Central European Myths: An Overview and Chronology - Martin Wihoda

1. *Now we come to the second part:*

Central Europe as a Distinct Historical Region

To begin, one example may suffice: In February 2003, the French president Jacques Chirac dominated the airtime of Central European news stations and front pages of newspapers. While in Germany and Austria his words were met with praise, in the Czech Republic, Hungary, and Poland they provoked a wave of outrage. The content of an interview was widely discussed, in which Chirac stressed that being part of the European Union required respect for others and that it was unusual to push strong opinions on complex issues without consulting the community one wished to join. He called it irresponsible, rude, and said the candidate countries had missed a good opportunity to keep quiet.

Dostáváme se k druhé části a sice ke

Střední Evropě jako ke svébytnému historickému regionu

Na začátek by snad bylo vhodné uvést jeden příklad: V únoru 2003 opanoval vysílací čas střeoevropských zpravodajských stanic i titulní stránky novin francouzský prezident Jacques Chirac. Zatímco v Německu a Rakousku se nešetřilo chválou, v České republice, Maďarsku a Polsku, se zvedla vlna nevole. Všude se rozebíral obsah rozhovoru, v němž Jacques Chirac zdůraznil, že být součástí Evropské unie

vyžaduje respekt k ostatním a že nebývá zvykem prosazovat ve složitých otázkách silný názor bez porady se společenstvím, k němuž by zastánci různých řešení chtěli příslušet. Že je to nezodpovědné, hrubé a že kandidáti propásli příležitost mlčet.

2. *Chirac's words were spoken in Brussels, the capital of the European Union, which was preparing to admit a ring of post-communist states from the eastern side of the former Iron Curtain. But the issue at hand was not EU accession. The French president was responding to the Letter of the Eight—an open appeal by European leaders supporting the American military intervention in Iraq. Though it was no secret that France and Germany were skeptical of the American war plans, representatives of three candidate countries—Poland, Hungary, and the Czech Republic—joined five EU member states in signing the declaration.*

Chiracova slova zazněla v Bruselu, hlavním městě Evropské unie, která se chystala přijmout věnec postkomunistických států z východní strany někdejší železné opony, ale o vstup do Unie tenkrát nešlo. Francouzský prezident se vyjádřil k *Dopisu osmi*, otevřené výzvě evropských státníků, kteří žádali podporu amerického vojenského zásahu v Iráku. A třebaže nebylo žádným tajemstvím, že se Francie s Německem stavějí k americkým válečným plánům zdrženlivě, pod deklaraci se vedle pěti členů Unie podepsali zástupcové tří kandidátských zemí, Polska, Maďarska a České republiky.

3. *With a twenty-year hindsight, one might admit that Chirac was right. No weapons of mass destruction were found in Iraq, and the war-torn Middle East has since seen several further conflicts. The year 2003 also left a mark on the European Union. Central Europeans remembered the rebuke—that they should have kept quiet—which reawakened nearly all their traumas. Enthusiastic pro-European sentiment in the Czech Republic, Hungary, and Poland was replaced by more or less vocal defenses of national interests against the bureaucratic Brussels and a decadent West.*

S odstupem dvaceti let je nutno dát francouzskému prezidentovi za pravdu. Zbraně hromadného ničení se v Iráku nenašly a rozvráceným Blízkým východem se převalilo několik válek. Rok 2003 poznamenal také Evropskou unii. V paměti Středoevropanů uvázla výtky, že měli raději mlčet, která oživila snad všechna jejich traumata. Nadšené evropanství Čechů, Maďarů a Poláků nahradila více či méně hlasitá obrana národních zájmů před byrokratickým Bruselem a dekadentním Západem.

4. *Where the West shifts into the East, and what lies in between, many have attempted to describe. Few, however, received as much attention as Milan Kundera, the writer and dramatist who, in 1983, decided to remind the West of the fate of the Czechs, Hungarians, and Poles. He stated that for them, Europe had never been merely a*

geographical term, but a synonym for the word "West", and that after 1945, Czechs, Hungarians, and Poles had to defend their identity against Sovietization—that is, Russian imperialism. Thus arose three civilizational spheres: the Western European, the Eastern European, and the most complex—the Central European, culturally Western, but politically already Eastern.

Kde se Západ překlápá ve Východ a co se nachází mezi nimi, popsali mnozí. Jen málokomu se však dostalo takové pozornosti jako Milanu Kunderovi, spisovateli a dramatikovi, který se roku 1983 rozhodl Západu připomenout osud Čechů, Maďarů a Poláků. Předeslal, že Evropa pro ně nikdy nebyla zeměpisným pojmem, nýbrž synonymem pro slovo Západ, a že Češi, Maďaři a Poláci museli po roce 1945 obhajovat svou identitu před sovětizací, rozumějme ruským imperialismem. Tak měly vzniknout tři civilizační okruhy, západoevropský, východoevropský a nejsložitější středoevropský, jenž byl kulturně Západem, politicky již Východem.

5. *Kundera explained that the reason Czechs, Hungarians, and Poles were victims of the agreements at Yalta and Potsdam in 1945 was their weak and often interrupted statehood. Caught between German pressure on one side and Russian on the other, they had to play by rules imposed by stronger powers. They remained a fragile Western outpost, hidden behind a curtain of strange languages. As for the concepts of East and West: the East is marked by monopolization of power and culture, but intellectual diversity. The West is unified in values, but politically fragmented. And what about Central Europe?*

Proč doplatili na dohody z Jalty a Postupimi 1945 právě Češi, Maďaři a Poláci, vysvětlil Kundera jejich slabou a často přerušovanou státností. Pod německým tlakem ze strany jedné a ruským ze strany druhé museli jednat podle pravidel vnucených jim silnějšími. Proto zůstali křehkou, za oponou podivných jazyků skrytou výspou Západu. Jsme-li u pojmů Východ a Západ, pro Východ je příznačná monopolizace moci a kultury, ale myšlenková různorodost. Západ si je blízký hodnotově, zůstal však roztržštěn politicky. A jak je tomu se Střední Evropou?

6. *Let us first listen to an outside observer: the French historian Charles Higounet, who was interned as a prisoner of war in the summer of 1940, after France's defeat, in the north of what is now the Czech Republic. His officer's insignia granted him certain privileges, including visits to the university library in what is today Wrocław, Poland. During his travels, he became aware of how different the local towns, villages, and the landscape in between were from the French cultural countryside.*

Dopřejme nejprve sluchu vnějšímu pozorovateli, francouzskému historikovi Charlesi Higounetovi, který byl v létě 1940, po porážce Francie, internován jako válečný zajatec na severu dnešní České republiky. Důstojnické prýmky mu zajistily výsady, které zahrnovaly návštěvy univerzitní knihovny v dnes polské Vratislavi. Během cest

uvědomil, jak jsou zdejší města a vesnice a vše mezi nimi odlišná od francouzské kulturní krajiny.

7. *Higounet's insight was accurate. Central European countries do indeed resemble one another. The nations of Central Europe had behind them a complicated history full of upheavals. Already in the Middle Ages, Central Europe had split into two peripheries of Western Europe. The inner periphery included the Czechs, who became part of the Holy Roman Empire. The outer periphery encompassed the Poles and Hungarians, who were Western in values, but prized their independence and freedom of decision-making.*

Postřeh Charlese Higouneta je správný. Středoevropské země se sobě skutečně podobají. Národy Střední Evropy přitom měly za sebou složitý, mnoha zvraty naplněný vývoj. Ještě ve středověku se Střední Evropa rozdělila na dvě periferie evropského Západu. K vnitřní náleželi Češi, kteří se stali součástí římsko-německé říše. Vnější periferie zahrnovala Poláky a Uhry, kteří patřili k Západu hodnotově, ale zakládali si na nezávislosti, svobodě jednání rozhodování.

8. *The dividing line was not permanent. Hungary became part of the Habsburg monarchy in 1526; Poland, at the end of the 18th century, was partitioned between Russia, Prussia/Germany, and Austria. Thus, it was partially integrated into Western European structures, and partially became part of the East.*

Dělicí linie nebyla neměnná. Uhry se roku 1526 stalo součástí habsburské monarchie, Polsko bylo na konci 18. století rozděleno mezi Rusko, Prusko/Německo a Rakousko. Zčásti tak bylo začleněno do struktur evropského Západu, zčásti se stalo Východem.

9. *Another point must be emphasized here. In the early Middle Ages, at their entry into history, the peoples of Central Europe could choose whether to join the West or the East—then the Byzantine cultural sphere. The decision was not easy. Byzantium had proven itself in wars against Avars, Slavs, Arabs, and Bulgars and, in the 9th and 10th centuries, was a worthy and attractive option for nations north and east of the Danube.*

A ještě něco je zapotřebí v této souvislosti zdůraznit. V raném středověku, při vstupu do dějin, si národy Střední Evropy mohly vybrat, zda chtějí být součástí Západu nebo Východu, tehdy byzantského kulturního prostoru. Rozhodování nebylo snadné. Byzanc obstála ve válkách s Avary, Slovany, Araby a Bulhary a v 9. a 10. století byla důstojnou, pro národy na sever a východ od Dunaje lákavou volbou.

10. *Clear answers as to why Western patterns of conduct prevailed in Central Europe over Byzantine ones are hard to find. If the imperial court in Constantinople relied on a professional bureaucracy and written law, one must ask whether the Byzantine model was transferable to an environment where oral tradition and kinship ties*

governed decisions. By contrast, the world of Frankish nobility—i.e., the West—was more intelligible to Central European elites. They sought to imitate it, as evidenced by the voluntary baptisms of Czech, Polish, and Hungarian elites who wished to belong to the Western world.

Jasně odpovědi, proč ve Střední Evropě převážily západní vzorce jednání nad východními (byzantskými), se dobereme asi jen stěží. Pokud se ale císařský dvůr v Konstantinopoli opíral o profesionální byrokracii a písmem verifikované zákony, je otázkou, zda byl byzantský model přenosný do prostředí, kde vládlo mluvené slovo a v němž rozhodovaly příbuzenské svazky. Naopak srozumitelný byl elitám Střední Evropy svět franských velmožů, tedy Západu, který se snažili napodobovat, a jak dokládá dobrovolný křest českých, polských a uherských elit, k němuž chtěli náležet.

- 11. Nevertheless, Central Europe never fully merged with the West. Despite many attempts, it remained an imitation. It lacked elites that could compete with those of the West, and for a long time, it also lacked good schools and an educated native clergy, except for a few individuals. We must not forget the language barrier either: Central European rulers often required interpreters in dealings with their Western counterparts.*

Střední Evropa přesto se Západem zcela nesplynula. Navzdory všem pokusům a snahám zůstala jeho napodobeninou. Postrádala elity, které by se mohl měřit se západními, a dlouho zde také chyběly dobré školy a až na jednotlivce vzdělané duchovenstvo domácího původu. Nezapomeňme ani na jazykovou bariéru. Středoevropští vládcové se při jednání se západními protějšky často neobešli bez tlumočnicků.

- 12. Central Europe never entirely shed its reputation as a semi-barbaric Western outpost. It remained a region continually stumbling behind the West, with weak institutions and a society poorly equipped to operate by established rules. It considered itself part of the West—but was never fully integrated into its structures.*

Pověsti jakési polobarbarské západní výspy se Střední Evropa v podstatě nikdy nezbavila. Za Západem soustavně klopýtající region se slabě rozvinutými institucemi a chabě připravenou společností jednat podle nastavených pravidel se sice sám považoval za součást Západu, ale nikdy nebyl plně integrován do západních struktur.

III. The Importance of Myths in Central Europe - Martin Wihoda

- 1. And thus we return full circle to our initial point: Central Europe has been marked by weak state institutions, and their function has been replaced by mythical narratives, which provided Central European nations with a substitute for a functional state.*

Význam mýtů pro Střední Evropu

Kruhem se vracíme na počátek našich úvah, k postřehu, že pro Střední Evropu byly a jsou typické nedostatečně rozvinuté státní instituce a že jejich roli přejímala mýtická vyprávění, která středoevropským národům nahrazovala funkční stát.

- 2. The earliest Central European myths defended the right of nations to the land they inhabited, recalled their baptism and integration into the community of chosen nations, and often defined themselves negatively in opposition to neighboring peoples. In the following centuries, myths responded to the social needs of the time, which varied: from defending the purity of the Christian faith, to legitimizing internal power relations—especially during the transition of ruling dynasties, whose rule needed legitimation—and to the struggle against external enemies. In the modern era, beginning in the 19th century, myths mobilized public opinion against both internal and external threats. Central European myths were shared within national frameworks and often portrayed neighboring nations as hereditary enemies. Thus, myths testify to the many different faces of Central Europe—which could simultaneously be German, Austrian, Czech, Polish, or Hungarian.*

První známé středoevropské mýty obhajovaly právo národů na zemi, kterou obývaly, připomínaly křest, kterým se začlenily do společenství vyvolených národů, a zpravidla negativně se vymezovaly vůči sousedům. V následujících staletích mýty vycházely vsťříc dobově aktuální společenské poptávce, která mohla být různorodá: Sahala od obrany čistoty křesťanské víry, přes legitimizaci vnitřních mocenských poměrů, zejména při výměně vládnoucí dynastie, jejíž moc bylo nutno legitimizovat, až po boj s vnějšími nepřáteli. V době moderní, počínaje 19. stoletím, mýty mobilizovaly veřejné mínění proti vnitřním i vnějším nepřítelům. Středoevropské mýty byly sdíleny v národních rámcích a sousedy často představovaly jako dědičné nepřátele. Mýty tak vydávají svědectví o různých podobách Střední Evropy, která mohla být zároveň německou, rakouskou, českou, polskou nebo maďarskou.

IV. The Polish Perspective: Bolesław the Great and the Golden Age of Polish Kingship - Stanisław Rosik

- 1. In the Tradition Established Since the Late Middle Ages, Central Europe's Bolesław I (c. 967–1025), Son of Piast Dynasty Founder Mieszko I, Is Known by the Epithet “Chrobry”—That Is, Valiant and Brave. However, in the oldest Polish chronicle, written in the second decade of the 12th century by the Anonymous chronicler known as Gallus, his title is nobler: the Great. This chronicler created an image of a “Golden Age of Bolesław the Great,” during which he received a royal crown from the hands of Emperor Otto III and ruled vast territories and peoples stretching from the Baltic Sea in the north to the Danube in the south, with his western border in Saxony and his eastern reach extending to the Rus capital of Kyiv.*

utrwalonej od późnego średniowiecza tradycji Bolesław I (ok. 967–1025), syn założyciela dynastii Piastów, Mieszka I, nosi przydomek Chrobrego, a zatem dzielnego, walecznego. Jednakże w najstarszej w Polsce, powstałej w drugiej dekadzie XII w. kronice Anonima zwanego Gallem jego tytuł brzmi godniej: Wielki. Kronikarz ów wykreował obraz złotego wieku „Bolesława Wielkiego”, w którym sięgnął on królewskiej korony z rąk cesarza Ottona III, a panowaniem ogarnął ogrom ziem i ludów między Bałtykiem na północy a Dunajem na południu, znacząc na zachodzie swe granice w ziemi Sasów, a na wschodzie stołecznym dla Rusi Kijowie.

2. *This legend presents a model of monarchy attractive to later generations—not only for its power and military might. At the dawn of the 21st century, during the expansion of the European Union into Central Europe, Bolesław’s collaboration with Otto III in implementing the vision of a renewed Roman Empire was recalled—especially the famous Congress of Gniezno in the year 1000. These distant events were reinterpreted as promoting ideas and values still relevant to European integration. However, the golden aura surrounding this period should not obscure the fact that its history was often written in blood and iron.*

Legenda ta przynosi wzorzec monarchy atrakcyjny dla kolejnych pokoleń i to nie tylko ze względu na potęgę i waleczność. U progu XXI w., w dobie poszerzania Unii Europejskiej o kraje środkowej Europy przypomniano współpracę Bolesława z Ottonem III w realizacji planów odnowienia cesarstwa rzymskiego, a zwłaszcza słynny zjazd gnieźnieński w roku 1000. Te odległe wydarzenia odczytano jako promowanie idei i wartości wciąż aktualnych z perspektywy integracji społeczeństw europejskich. Złota aura pamięci o tej epoce nie powinna jednak przyćmić faktu, iż jej dzieje nader często pisano krwią i żelazem.

3. *Bolesław assumed power over his father’s entire legacy in 992 “with fox-like cunning”—as his contemporary, the chronicler Thietmar of Merseburg, put it—referring to Bolesław’s expulsion of his half-brothers and their mother Oda, a Saxon margravine. The exiles found refuge in Germany, but no intervention to restore them ever took place. Within three years at the latest, Bolesław allied himself with the barely fifteen-year-old ruler of Germany, Otto III, who was crowned emperor in 996. Bolesław became a key partner in Otto’s project of a new order uniting Christian monarchies around Rome.*

Bolesław objął rządy po śmierci ojca w 992 r. nad całym jego dziedzictwem „z lisią chytrością” – tak rzekł współczesny mu kronikarz Thietmar z Merseburga, a miał na myśli wypędzenie przez Chrobrego jego przyrodnych braci i ich matki Ody, saskiej margrabianki. Wygnańcy znaleźli schronienie w Niemczech, a do interwencji na rzecz ich powrotu nie doszło. Bolesław najpóźniej po trzech latach sprzymierzył się z panującym tam niespełna piętnastoletnim królem Ottonem III, który w 996 r. założył koronę cesarską. Bolesław stał się jego kluczowym współpracownikiem realizacji

koncepcji nowego ładu w kręgu chrześcijańskich monarchii skupionych wokół Rzymu.

4. *A miniature from Otto III's Evangelistary powerfully illustrates this concept, depicting allegorical female figures—crowned women representing the kingdoms that acknowledged Otto's imperial supremacy. These included ancient entities like Roma (or Italia), Gallia, and Germania, but also a novelty introduced by Otto's renovatio imperii: Sclavinia—that is, the Slavic world, comprising Central European lands. Bolesław Chrobry became the political leader of Sclavinia. Another important figure in this circle of imperial allies was Saint Stephen I of Hungary, who began his reign in 997. The political alliance was rooted in shared Christian faith. Both rulers actively spread Christianity within their own lands and often beyond, to pagan peoples.*

Kapitałnie obrazuje go miniatura z ewangeliarza Ottona III, przedstawiająca alegorycznie w postaci ukoronowanych niewiast królestwa uznające jego cesarską zwierzchność. Są to znane od starożytności Roma (względnie Italia), Gallia oraz Germania, a ponadto novum z czasów owego odnowienia cesarstwa – Sclavinia, a zatem Słowiańszczyzna obejmująca kraje środkowej Europy. Politycznym liderem Sclavinii stał się Bolesław Chrobry. Ważną postacią w tym kręgu współpracowników cesarstwa stał się również panujący od 997 r. na Węgrzech Stefan I Święty. Polityczne więzi zakorzeniły się w tym wypadku we wspólnocie wiary chrześcijańskiej. Wspomniani władcy dbali o jej szerzenie we własnych krajach, a nieraz i na zewnątrz, u ludów pogańskich.

5. *In early 997, Bolesław welcomed Otto's confidant, the Bishop of Prague, Saint Adalbert (Wojciech) of the Slavník family, who had gone into exile and chose to undertake a mission to evangelize the pagan Prussians. When the missionary was killed in April by pagans, Bolesław ransomed his body. Even if Gallus's report that he paid its weight in gold is an embellished legendary flourish, it was still a wise investment. By 999, Adalbert had been canonized as a saint—an apostle and martyr—and a metropolitan see was founded over his tomb in Gniezno in the year 1000.*

I tak Bolesław Chrobry na początku roku 997 przyjął zaufanego Ottona III, biskupa Pragi, św. Wojciecha Sławnikowica, który jako wygnaniec z własnej ojczyzny zdecydował się udać się z misją ewangelizacyjną do Prusów. Gdy w kwietniu tegoż misjonarz zginął z rąk pogan, Bolesław odkupił jego ciało. Nawet jeśli wiadomość Galla, iż zapłacił za nie złotem o równej wadze, nie jest jedynie godną legendy amplifikacją, to i tak nie przepłacił. Wojciech już w 999 r. ogłoszony został świętym, wzorem apostoła i męczennika, a przy jego grobie w Gnieźnie ufundowana została siedziba założonej tam w roku 1000 metropolii dla Polski.

6. *This occurred during Otto III's millennial pilgrimage from Rome, through Gniezno, to Aachen, the grave of Charlemagne. The meeting between the emperor and Bolesław has, since the 19th century, been known as the Congress of Gniezno. During this memorable encounter, according to Gallus, Bolesław received a unique royal insignia—the Spear of Saint Maurice—from the emperor's hand. Not the one Otto himself bore as ruler, but a separate copy, crafted specially for Bolesław and containing a relic from the original. Otto is also said to have placed a diadem on Bolesław's head as a sign of his elevation above other princes. Although many details in this chronicle account are disputed by historians, a general conclusion can be drawn: the high—indeed, royal—status of the Polish ruler's authority was confirmed.*

Stało się to podczas milenijnej pielgrzymki Ottona III, który wyruszył z Rzymu, by przez Gniezno dotrzeć do Akwizgranu, do grobu Karola Wielkiego. Spotkanie cesarza i Bolesława w jej trakcie od XIX w. nosi doniosłe miano zjazdu gnieźnieńskiego. Podczas tego pamiętnego spotkania Bolesław miał też otrzymać – tak powiadamia Gall Anonim – z rąk cesarskich szczególne insygnium władzy królewskiej, włócznię św. Maurycego, ale nie tę, którą szczycił się Otton jako władca, ale kolejną, specjalnie wykonaną dla Bolesława z udziałem części relikwii wziętych z tego oryginału. Otton miał też nałożyć na głowę Bolesława diadem na znak wyniesienia ponad innych książąt. Szczegóły tej kronikarskiej relacji budzą wprawdzie sporo dyskusji historyków, z których można jednak wysnuć ogólne przekonanie, że potwierdzony został wysoki, *de facto* królewski, status władzy polskiego monarchy.

7. *In January 1002, Otto III died unexpectedly. His successor, Henry II, did not accept Bolesław's elevated position among the Christian monarchs of the empire. In 1002, the first of three wars between Henry II and Bolesław began. During the conflict, Bolesław also intervened in a dynastic dispute in Bohemia and, ultimately, took advantage of the situation to briefly sit on the Prague throne in 1003–1004.*

W styczniu 1002 r. zmarł niespodziewanie Otton III, a jego następca, Henryk II, nie godził się na tak wysoką pozycję Chrobrego w kręgu monarchii skupionych wokół cesarstwa. Już w 1002 r. rozpoczęła się pierwsza z trzech wojen między Henrykiem II a Bolesławem. W jej trakcie piastowski władca interweniował też w spór dynastyczny w Czechach, a ostatecznie nawet sam skorzystał z tej sytuacji i krótkotrwale, w latach 1003-1004, zasiadł na tronie w Pradze.

8. *The second of these wars (1007–1013) ended with another meeting of the rulers in Merseburg. In exchange for some fief, Bolesław paid homage to Henry II, who was preparing for his imperial coronation expedition to Rome in 1014. However, Bolesław did not support this campaign, which became the pretext for a third war between them from 1015 to 1018. The decisive military events occurred in the summer of 1017, when Henry II's army—supported by Czech troops and the pagan Liutizi—failed to cross the Oder River and capture Niemcza.*

Drugą ze wspomnianych wojen – z lat 1007–1013 – zakończyło kolejne spotkanie władców w Merseburgu. Bolesław, w zamian za jakieś lenno, złożył wówczas hołd Henrykowi II, który właśnie szykował się do podjętej w 1014 r. wyprawy po koronę cesarską do Rzymu. Bolesław nie udzielił jednak wsparcia tej wyprawie, co stało się zarzewiem trzeciej wojny między obu władcami w latach 1015-1018. Militarne rozstrzygnęła się ona latem 1017 r., gdy armia Henryka II wspierana przez siły czeskie i pogańskich Luciców nie zdołała sforsować linii Odry, a następnie zdobyć Niemczy.

9. *Peace was concluded at the end of January 1018 by envoys in Bautzen, which was under Bolesław's control. By holding the peace talks there, the Polish ruler asserted his political status, refusing the emperor's summons to his court to humble himself for alleged betrayal. That same year, Bolesław launched another campaign in Rus', supporting his son-in-law Sviatopolk's claim to the Kyivan throne. During a few-month stay in Kyiv, Bolesław established contacts with the Byzantine Empire, offering friendly relations—or, failing that... military action.*

Pokój został zawarty pod koniec stycznia 1018 r. przez posłów w Budziszynie znajdującym się w rękach Bolesława. Tym samym polski władca zmanifestował swą pozycję polityczną, nie przyjmując wezwania cesarza do stawienia się na jego dworze i ukorzenia się tam za zarzucane mu wiarołomstwo. W tym też roku Chrobry podjął kolejną interwencję na Rusi, wspierając w walce o tron kijowski swego zięcia Światopełka. Podczas paromiesięcznego pobytu w Kijowie Bolesław nawiązał kontakty z cesarstwem bizantyńskim, oferując dobrosąsiedzkie stosunki, a na wypadek ich odmowy... orężne rozwiązania.

10. *The royal crown and its accompanying anointing shortly before his death in 1025 crowned the reign of Bolesław Chrobry. The short-lived nature of his greatest territorial gains may raise doubts about the farsightedness of his policies. Yet the scope of his political and military actions served primarily as a demonstration of power, with territorial expansion of his monarchy proceeding on a smaller scale. Gallus's legend of the “Golden Age” likely reflects the extent of Bolesław's ambitions for imperial power, also confirmed by the imperial authority of Otto III himself.*

Korona i towarzyszące jej namaszczenie na krótko przed śmiercią w 1025 r. wieńczy całość rządów Bolesława Chrobrego. Nietrwałość jego najrozleglejszych zdobyczy może stawiać pod znakiem zapytania dalekowzroczność jego polityki. Jednakże zasięg jego akcji politycznych i militarnych stanowił w pierwszym rzędzie manifestację potęgi, a poszerzanie granic własnej monarchii szło z tym w parze na mniejszą skalę. Gallusowa legenda złotego wieku najpewniej obrazuje skalę możliwości Bolesława w zakresie mocarstwowej polityki potwierdzonych również przez samą władzę cesarską w osobie Ottona III.

11. Bolesław's father, Mieszko I, brought the Piast monarchy into the Christian community. Bolesław, by claiming the royal crown, laid a lasting ideological foundation for Poland's presence among European kingdoms for centuries to come. Within this evolving tradition, Bolesław Chrobry—or Bolesław the Great—thus emerges as one of the principal pillars of the Central European order established a thousand years ago, and significantly continued to this day—not only on the level of statehood but also in terms of values and symbols that bind the continental community together.

Ojciec Bolesława, Mieszko I, wprowadził monarchię Piastów do wspólnoty chrześcijańskiej, a on sam, sięgając po królewską koronę, stworzył trwały, ideowy fundament pod obecność Polski w rządzie europejskich królestw na kolejne stulecia. W perspektywie tak rozwijanej tradycji Bolesław Chrobry czy Wielki rysuje się więc jako jeden z głównych filarów środkowoeuropejskiego ładu ustalanego przed tysiącem lat, ale w znaczącym stopniu kontynuowanego do dziś i to nie tylko w wymiarze państwowym, lecz także świata wartości i symboli spajających kontynentalną wspólnotę.

V. The Hungarian Perspective: The Conquest of the Carpathian Basin - Between Legend and Commemoration - Thoroczkay Gábor

- 1. We will examine the history of the Hungarian Conquest in two time frames. The first concerns medieval historical tradition. Its earliest stage is linked to Anonymus and his *Gesta Hungarorum*, in which the legitimacy of the Hungarian Conquest is supported by the claim that the Hungarians were descendants of King Attila. This lineage served as the foundation for justifying the conquest of the Carpathian Basin. In the later Middle Ages, this narrative further developed. Simon of Kéza, writing 70–80 years after Anonymus, already asserted the identity of the Huns and Hungarians. He claimed that the two peoples entered the Carpathian Basin one after the other, though separated by centuries. However, this was not the final word on the matter. The *Illustrated Chronicle*, also known as the 14th-century *Chronicle Composition*, created in the mid-14th century and incorporating texts possibly dating back to the 11th century, added further depth. One of its stories, the *White Horse legend*, emphasized the legitimacy of the conquest through a ritualized "land-taking" from the Moravians.*

A magyar honfoglalás történetét két időszakban nézzük meg. Az első a középkori hagyománytörténet. Ennek az első lépése az Anonymus Gestájához kapcsolódik, aki a magyar honfoglalás történetét úgy igazolta, hogy a magyarok Attila király leszármazottai. Ez alapozza meg a honfoglalás jogosságát. Ez továbbfejlődött a középkor későbbi századaiban. A nála 70-80 évvel később alkotó Kézai Simon már a hun és a magyar nép azonosságát vallotta, azt vallotta, hogy a két nép egymás után,

persze évszázadok elválasztásával jött be a Kárpát-medencébe. De nem ez volt az utolsó szó a kérdésben. A Képes Krónika, vagy más néven XIV. századi krónika ompozíció, amely a 14. század közepén keletkezett, az magában foglal korábbi, akár 11. századi keletkezésű szövegeket is. A Fehér Ló mondája a honfoglalás jogosságát a morváktól való rituális országvételben jelölte meg.

2. *Humanist scholars also contributed to the interpretation of the Hungarian Conquest. They inserted the Avars between the Huns and the Hungarians, establishing a supposed continuity: Hun–Avar–Hungarian. This concept laid the groundwork for later historical constructs—most notably the theory of the dual conquest, which gained wide popularity in Hungary but has been rejected by the mainstream academic community. This theory is associated with archaeologist Gyula László, and it remains a topic of scholarly debate—more often criticized than supported.*

Van a humanistáknak is szava a magyar honfoglalás jogosságához: a hunok közé beiktatták az avarokat. Egy hun avar magyar folytonosságot és honfoglalást feltételeztek. Ez megágyazott olyan késői történelmi konstrukcióknak, mint például a Magyarországon nagy népszerűségnek örvendő, bár a tudományos közvélemény által el nem fogadott kettős honfoglalás teóriájának. Ez mint közismert, László Gyula régészprofesszor nevéhez fűződik, és a mai napig vitatják, inkább negatív előjellel, mint pozitív előjellel.

3. *The second time frame concerns the millennium anniversary of the conquest. This took place during one of Hungary’s most prosperous periods—the so-called Dualist Era. It was during this time that a law was passed mandating the celebration of the 1000th anniversary of the Hungarian Conquest. A scholarly committee was appointed, with Gyula Pauler, the era’s leading historian, playing a key role. He determined the year 1895 as the proper anniversary. However, the celebrations were ultimately held in 1896. This year marked a high point in Hungarian history. The country was economically strong and could afford large-scale investments. The most iconic memorial is the Árpád Monument on Heroes’ Square in Budapest, which features the Seven Chieftains and Árpád himself. But many other monuments were erected across historic Hungary. One such example is the Zobor memorial, located in what is now Slovakia. After the Treaty of Trianon and the disintegration of historic Hungary, the Czechoslovak successor state demolished it.*

A második időszak az a honfoglalás ezeréves évfordulója. Ez Magyarország egyik legfelívelőbb szakaszában, az úgynevezett dualizmus időszakában született meg, akkor hoztak törvényt arról, hogy meg kell ünnepelni a magyar honfoglalás ezredik évfordulóját. Kiküldtek egy tudományos bizottságot, amelynek hangadó tagja Pauler Gyula, a korszak legjelentősebb történésze volt, ő megállapította, hogy 1895 az ezredik évforduló, mégis egy évvel később, 1896-ban ünnepelték meg a honfoglalás ezredik évfordulóját. Ez a magyar történelem egyik csúcspontja. Az ország ekkor

gazdaságilag nagyon sikeres volt, és volt pénz beruházásokra. A leghíresebb emlék a Hősök terén a Hét vezért és Árpádot ábrázoló Árpád- emlékmű, és az akkor még történeti integer Magyarország sok más helyén is emeltek honfoglalásra emlékező emlékműveket. Ilyen például a zabori emlékmű, ami ma Szlovákia területére esik. Ezt 1920 után, amikor szétdarabolták a történelmi Magyarországot, az ott berendezkedő csehszlovák utódállam lerombolta.

4. *Other commemorative efforts also took place in 1896. A significant statue of Saint Stephen—the Christian king who began his reign a century after the Conquest—was erected next to today’s Matthias Church in Buda Castle. New museums were also established during this period: the Hall of Art (Műcsarnok), the Museum of Fine Arts, and the Museum of Applied Arts all date from this time. Hungary gained monumental new buildings. These were not merely prestige projects; an extensive elementary school program was launched as well. We must not forget the technical heritage of this era either—because the goal was not only to preserve historical memory but also to develop national infrastructure. A major investment took place at the Iron Gates of the Danube, but the most memorable achievement was that Hungary—this Central-Eastern European state—built Europe’s second underground railway, the so-called Millennial Underground Railway. I will show you one of its preserved, nostalgic old train cars—proof of the magnificent creations born to celebrate the millennium of the Hungarian Conquest.*

1896-ban más emlékek is születtek. Szent Istvánnak is, a keresztény államalapító királynak, aki a honfoglalás után egy bő száz évvel kezdte meg uralkodását egy komoly szobrot emeltek a mai Mátyás-templom mellett a Budai Várba. De múzeumok is alapultak. Ekkor jött létre a Műcsarnok, ekkor jött létre a Szépművészeti Múzeum, ekkor jött létre az Iparművészeti Múzeum. Grandiózus épületekkel gazdagodott Magyarország. Természetesen nem csak látványos beruházások voltak, népiskolai programot is indítottak. Nem szabad elfelejtenünk azt, hogy műszaki emlékek is maradtak fent ebből a korból, mert nem csak a történelmi emlékezetet akarták megőrizni, hanem fejlesztették az ország infrastruktúráját. Híres a Vaskapunál történő beruházás, de a legemlékezetesebb mégis az, hogy Magyarország, ez a közép-kelet-európai állam építette meg Európa második földalatti vasútját, az úgynevezett millenniumi földalatti vasutat. Ennek az egyik régi nosztalgiaüzemben megőrzött kocsiját mutatom be, amely mutatja azt, hogy micsoda nagyszerű alkotások születtek a magyar honfoglalás ezredik évfordulójának megünneplésére. *Büszkék lehetünk rá, mert ekkor Európában Londonon kívül csak Budapesten volt földalatti vasút.*

VI. The Czech Perspective: Chosen People and Forged Origins - The Evolution of Czech Myths - Martin Wihoda

1. *The earliest myths, first written down at the end of the 10th century, explained who the Czechs were and why they had become a politically active community. The canonical version—repeated and elaborated in the following centuries—was given shape by the Chronicle of the Czechs, written shortly before 1125 by Cosmas, the dean of St. Vitus Cathedral. From the late Middle Ages onward, myths were updated—first after the extinction of the first ruling dynasty at the beginning of the 14th century, and then again at the beginning of the 16th century.*

Nejstarší mýty, které byly poprvé kodifikovány písmem v závěru 10. století, vysvětlovaly, kdo jsou Češi a proč se stali politicky jednající obcí Kanonickou, v dalších staletích opakovaně citovanou a rozvíjenou podobu vtiskla nejstarším českým mýtům Kronika Čechů, kterou krátce před rokem 1125 se psal svatovítský děkan Kosmas Od pozdního středověku byly mýty aktualizovány, poprvé po vymření prvního vládnoucího rodu na počátku 14. století, poté na počátku 16. století.

2. *The first myths placed the Czechs among God's chosen peoples, descendants from the nations that survived the Flood and the confusion of tongues after the building of the Tower of Babel. They granted the Czechs the right to their land and legitimized the primacy of the ruling dynasty, which reigned under the protection of the country's patron saints, Wenceslas and Adalbert.*

První mýty vřazovaly Čechy mezi Bohem vyvolené, z potopy a zmatení jazyků po staveb babylonské věže vzešlé národy. Přiznávaly Čechům právo na zemi a legitimizovaly primát vládnoucího rodu, který vládl pod ochranou zemských patronů, svatých Václava a Vojtěcha

3. *With the rise of humanist scholarship came the desire to link Czech history to antiquity. This demand was met by Václav Hájek of Libočany in his Chronicle of 1541. His interpretation was considered authoritative until the mid-18th century. Hájek's fabrications were questioned at the end of the 18th century by the Piarist Gelasius Dobner, who laid the foundations for a critical reading of Czech history. However, the societal demand for myths persisted, and at the beginning of the 19th century, it gave rise to forgeries: the Manuscripts of Dvůr Králové and Zelená Hora. The Manuscript Dispute became one of the defining socio-cultural events of the second half of the 19th century. Despite convincing criticisms, the Manuscripts continued to influence Czech modern culture.*

S humanistickou vzdělaností sílilo volání po provázání české minulosti s antikou. Poptávce vyšel vstříc Václav Hájek z Libočan ve své Kronice z roku 1541. Jeho výklad byl považován za závazný až do poloviny 18. století. Hájkovy smyšlenky zpochybnil na konci 18. století piarista Gelasius Dobner, který položil základy kritického výkladu českých dějin. Společenská poptávka po mýtech však přetrvávala a na počátku 19. století dala vzniknout falzům, Rukopisům královédvorskému a

zelenohorskému. Spor o Rukopisy se stal jednou z určujících společensko-kulturních událostí druhé poloviny 19. století. Ani přesvědčivé výhrady však nesnížily vliv Rukopisů na českou moderní kulturu.

VII. Conclusions: Unity in Diversity – Myth as a Tool of Belonging - Martin Wihoda

1. *A kind of unity in diversity has characterized Central Europe since the early Middle Ages. Czech myths explained social orders; Polish myths emphasized the nation's place in the history of salvation and legitimized its right to exist; Hungarian myths primarily defended the nation's right to land. As a side note, we may add that Central European myths also include the "black legend" of the fall of the Mojmir dynasty and the demise of Great Moravia, which in Hungary and the Czech lands served as a warning against poor governance of public affairs.*

Shrnutí. Jakási jednota v různosti je pro Střední Evropu příznačná již v raném středověku. České mýty vysvětlovaly společenské pořádky, polské kladly důraz na místo národa v dějinách spásy legitimizovaly jeho právo na existenci, maďarské primárně hájily právo na zemi. Jen na okraji, jako zajímavost dodejme, že středoevropské mýty zahrnují rovněž „černou legendu“ o pádu mojmirovských knížat a zániku Velké Moravy, která v Uhrách i českých zemích varovala před nevhodným způsobem správy věcí veřejných.